

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

วิถีและวัฒนธรรมของชาวไทยได้รับการกล่อมเกลาจากคำสอนของพุทธศาสนา ตั้งแต่ยุคแรกของประวัติศาสตร์ชาติไทยจนมีความเป็นเอกลักษณ์ที่ทั่วโลกตระหนักและให้การยอมรับ พุทธธรรมหรือพุทธศาสนเป็นองค์ความรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้ศึกษาเข้าใจธรรมชาติของโลกและชีวิตอย่างแท้จริงและฝึกให้ผู้ศึกษาสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ยังผลให้ผู้ศึกษาสามารถมีความสุขพร้อมกับช่วยให้คนรอบข้าง และสังคมมีความสุขพร้อมกันไปได้อย่างชัดเจน (กรมวิชาการ, 2547. หน้า 9)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 81 ได้กำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข สนับสนุนค่านิยมที่วิจิตรในศิลปะวิทยาการต่างๆ เร่งพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมของชาติ รวมทั้งในการจัดการศึกษาของรัฐ ให้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน (ทิพนารถ ธรรมาธิวัฒน์ และคณะ, 2549. หน้า 1)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการในการจัดการศึกษา มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดแนวทางการศึกษาที่มุ่งให้สถานศึกษาจัดหาหลักสูตรและการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มุ่งพัฒนาให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม

พุทธธรรม มีกรอบการพัฒนาหลัก เป็นการฝึกหัดอบรมเพื่อพัฒนากาย ความประพฤติ จิตใจ และปัญญา ครอบคลุมการดำเนินชีวิตทุกด้านและทุกวัย กล่าวโดยสรุป คือ เป็นระบบ การศึกษาที่เรียกว่า ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา

ปัจจุบันมีการศึกษาภาคบังคับแก่คนส่วนใหญ่ แต่มีได้นำเอาพุทธธรรมมาเป็นฐานของ การศึกษา แต่นำเอาระบบและองค์ความรู้ตามโลกนิยมโดยมีฐานจากประเทศตะวันตกมาเป็นแกน ในการจัดการศึกษา ทำให้พุทธธรรมห่างเหินจากชีวิตของคนไทยยุคปัจจุบัน (วันธนา ศิริโสภณและ คณะ, 2549 หน้า 18) สังคมปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การพัฒนาด้าน เทคโนโลยีและการสื่อสารไร้พรมแดนที่มุ่งเน้นการแข่งขันด้านเศรษฐกิจเป็นสิ่งสำคัญทำให้มนุษย์ ต้อง พึ่งพาวัตถุนิยมมากขึ้นเกิดปัญหาความเครียดอย่างมาก นำพาสังคมเข้าไปสู่ภาวะเบี่ยงเบนทาง พฤติกรรมของคนในสังคมเช่น การละเลยในคุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรม ขาดระเบียบวินัย ส่งผล ให้วิถีชีวิตและค่านิยมดั้งเดิมที่อิงตามโครงสร้างของสังคมไทยลดลง ประกอบกับการแตกแยก ทางสถาบันครอบครัว ทำให้ภูมิคุ้มกันต่อปัญหาสังคมลดลง เด็กและเยาวชนจึงมีพฤติกรรมที่เป็น ปัญหามากขึ้น เช่น การก่อเหตุทะเลาะวิวาท การแพร่ระบาดของยาเสพติด พฤติกรรมไม่ เหมาะสม

ทัศนีย์ สมพันธ์ (2549. หน้า 25) กล่าว จากแห่งแห่งปัญญาที่แท้จริงคือการที่นักเรียน นักศึกษาขาดการกล่อมเกลาจิตใจ และปลูกฝังในเรื่องศีลธรรม จริยธรรม จนทำให้ความสำนึก ต่อหน้าที่ ความรู้สึกกับผิดชอบชั่วดี การมีสติพิจารณาอย่างคิดลดน้อยถอยลง

สังคมไทยปัจจุบันเล็งเห็นความจำเป็นที่ต้องนำพุทธธรรมกลับเข้าสู่สถาบันการศึกษา ธรรมดาๆ อย่างเรียบง่าย และเลือกคัดผู้ที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมเข้ามาเป็นอาจารย์รับผิดชอบภาระ สำคัญดังกล่าวนี้ เนื่องจากในกระบวนการจัดการเรียนการสอน อาจารย์เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด อาจารย์จะต้องมีคุณสมบัติของการเป็นผู้สอนที่ดีมีอุดมการณ์ รวมทั้งต้องเน้นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน อาจารย์จะต้องรู้จริงเท่าทันเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี (วัชรวิพร อ่อนสอด และคณะ ,2549 หน้า 1)

สังคมไทยในอดีต พระสงฆ์คือผู้จัดการศึกษาให้กับประชาชน สถาบันแทบทุกประเภท ตั้งอยู่ในวัด จึงทำให้วัดเป็นสถาบันให้ความรู้ ให้ความรู้ให้วิชาการต่างๆ แก่กุลบุตรกุลธิดามีใช้เพียงแค่ พระภิกษุสามเณรเท่านั้น แต่เป็นสถาบันที่ให้ความรู้แก่คนทั่วไปด้วย ซึ่งนอกจากเป็นสถานศึกษา ให้ความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมทางศาสนาแล้วยังเป็นสถานฝึกอาชีพนานาประการ เช่น ดนตรี นาฏศิลป์ งานหัตถกรรมและงานศิลปกรรม เป็นต้น ต่อมาเมื่อสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปบทบาทของ พระสงฆ์ซึ่งเป็นผู้นำทางการด้านการศึกษาได้ลดความสำคัญลง จึงทำให้สถานศึกษาที่อยู่ภายใน

วัดได้ย้ายออกไปอยู่นอกวัด โดยในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งโรงเรียนหลวงขึ้นในพระราชวังเมื่อ พ.ศ.2414 โดยมุ่งหมายเพื่อให้ความรู้ด้านภาษาไทย วิชาเลข และขนบธรรมเนียมราชการแก่เชื้อพระวงศ์ และบุตรหลานข้าราชการ (ชาติวี ศิริสวัสดิ์, 2543 หน้า 10)

จากเหตุปัจจัยดังกล่าว รัฐบาลจึงได้มีนโยบายเกี่ยวกับโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนและได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปีงบประมาณ 2546 โดยรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณให้กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม จำนวน 10,000,000 บาท เพื่ออุดหนุนถวายเป็นค่าใช้จ่ายของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่เข้าไปสอนหนังสือในสถานศึกษาทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค จำนวน 800 รูป เป็นเบื้องต้น โดยมีความมุ่งหมายที่สำคัญคือ

1. เพื่อจัดพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถ ทั้งในด้านปริยัติและปฏิบัติเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียน

2. เพื่อให้นักเรียน นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจ ในหลักธรรมของพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง

3. เพื่อปลูกฝังให้นักเรียน นักศึกษา มีความรู้คู่คุณธรรม สามารถนำความรู้และคุณธรรมไปบูรณาการพัฒนาคณาภพชีวิตได้อย่างเหมาะสมและมีความสุข

กรมการศาสนาซึ่งมีภารกิจในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ตระหนักถึงความสำคัญของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นอย่างมาก ในปีงบประมาณ 2548 จึงได้ขยายโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ ในอัตราพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน 1 รูป ต่อ 1 ตำบล โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนซึ่งได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปีงบประมาณ 2546 นั้นจะทำให้เยาวชนของไทยเราได้ตระหนักรู้ถึงคุณค่าของศีลธรรม และนำไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลดีต่อตนเองและผู้รอบข้าง พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในปัจจุบันมีความแตกต่างจากครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอดีต เนื่องจากยุคสมัยได้มีการเปลี่ยนแปลงไป สื่อเทคนิคการสอนเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นอย่างมากเพราะระบบการศึกษาได้กำหนดให้ครูผู้สอนต้องผลิตสื่อและหาเทคนิคการสอนต้องรู้จักการบูรณาการการสอนของตนเองให้เป็นเพื่อให้สอดคล้องกับการประเมินการศึกษา เพราะฉะนั้น สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดทั่วประเทศไทยได้รับสมัครพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนโดยร่วมมือกับสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ในการจัดเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกในการรับสมัคร ตรวจสอบเอกสารการรับสมัคร รวบรวมรายชื่อพระสงฆ์ที่สมัครเพื่อรายงานเจ้าคณะจังหวัด เพื่อดำเนินการคัดเลือกพระสงฆ์เข้าไปเป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนตามลำดับต่อไป

ผู้ศึกษาค้นคว้าเห็นว่าพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นเรื่องใหม่ที่ น่าสนใจที่จะศึกษา การดำเนินงานการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนโดยการสอบถามข้อมูลจากพระสอน ศีลธรรมในโรงเรียน และยังได้รวบรวมปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนโดยผลการวิจัยครั้งนี้จะนำไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ของพระสอนศีลธรรมใน วิทยาลัย

จุดมุ่งหมายของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุโขทัย เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานด้านการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุโขทัย เขต 1 ตามตัวแปร คือ วุฒิการศึกษาทางโลก และ พรรษา

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะเป็นข้อมูลประโยชน์ต่อพระสอนศีลธรรมและโรงเรียนที่มี พระสอนศีลธรรมเข้าไปปฏิบัติการสอน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุโขทัย เขต 1

1. นำผลการศึกษาค้นคว้าที่เกี่ยวกับสภาพและปัญหาของการดำเนินงานด้านการสอน ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมาแก้ปัญหาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในด้านสื่อและวิธี การถ่ายทอด, ด้านการทำแผนการสอน, ด้านการดำเนินงานของโรงเรียนต่อพระสอนศีลธรรมใน วิทยาลัย และด้านการวัดผลประเมิน
2. นำผลการศึกษาค้นคว้ามาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานด้านการสอน ของพระสอนศีลธรรมในวิทยาลัย

ขอบเขตการศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาค้นคว้าได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ออกเป็น 3 ด้าน ด้วยกัน ได้แก่

- 1 ขอบเขตด้านพื้นที่ : พื้นที่สำหรับการศึกษา คือ โรงเรียนที่มีพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนไปปฏิบัติหน้าที่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุโขทัย เขต 1 ได้แก่ อำเภอเมือง สุโขทัย อำเภองงไกรลาศ อำเภอดิเรกมาส อำเภอบ้านด่านลานหอย

2 ขอบเขตด้านประชากร : พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำนวน 101 รูป ที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุโขทัย เขต 1 ปีการศึกษา 2552

3 ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา : ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ จัดแบ่งตามประเภทของประชากรที่เป็นกลุ่มเป้าหมายการศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประกอบด้วย

3.1.1 ตัวแปรต้น ประกอบด้วย

3.1.1.1 พรรษา

- 1) พระนวกะ
- 2) พระเถระ

3.1.1.2 วุฒิการศึกษาทางโลก

- 1) ระดับขั้นพื้นฐาน
- 2) ระดับอุดมศึกษา

3.1.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ สภาพการดำเนินงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยสอบถามจากพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย

3.2.1 ด้านสื่อและวิธีการถ่ายทอด

3.2.2 ด้านการทำแผนการสอน

3.2.3 ด้านการดำเนินงานของโรงเรียนต่อพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

3.2.4 ด้านการวัดผลประเมิน

สมมติฐานของการวิจัย

1. พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุโขทัย เขต 1 ที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกและพรรษาต่างกัน มีสภาพการดำเนินงานด้านการสอนแตกต่างกัน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การดำเนินงาน หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุโขทัย เขต 1 ที่ได้ทำการศึกษาวิจัย ได้แก่

1) ด้านสื่อและวิธีการถ่ายทอด หมายถึง วัสดุอุปกรณ์ ใช้ในการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

2) ด้านการทำแผนการสอน หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้แผนการสอน เนื้อหาแผนการสอน ตลอดจนวิธีการนำเข้าสู่บทเรียน

3) ด้านการดำเนินงานของโรงเรียนต่อพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน หมายถึง การให้ความสำคัญ การให้ความร่วมมือสถานศึกษา การถวายเป็นความสะอาดต่างๆ การประเมินผล การปฏิบัติงาน ต่อพระสอนศีลธรรม

4) ด้านการวัดผลประเมิน หมายถึง การออกข้อสอบด้วยตนเอง การร่วมมือกับ ครูพี่เลี้ยง เพื่อประเมินความรู้นักเรียนด้วยวิธีการต่างๆ

2. พรรษา หมายถึง จำนวนปีที่พระสอนศีลธรรมได้เข้ารับการบรรพชาอุปสมบทใน พระพุทธศาสนา ในที่นี้ได้แก่

1) พระนวกะ หมายถึง พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ที่มีพรรษาตั้งแต่ 1 – 10 พรรษา

2) พระเถระ หมายถึง พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ที่มีพรรษาตั้งแต่ 11 พรรษา ขึ้นไป

3. วุฒิการศึกษาทางโลก หมายถึง ระดับชั้นของการศึกษาที่พระสอนศีลธรรมได้รับการศึกษาในทางโลก ในที่นี้ได้แก่

1) ระดับขั้นพื้นฐาน หมายถึง การศึกษาตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 6

2) ระดับอุดมศึกษา หมายถึง การศึกษาตั้งแต่ชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง หรือเทียบเท่า ปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก

4. พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน หมายถึง พระภิกษุสงฆ์ที่ได้รับการคัดเลือกเป็นพระสอน ศีลธรรมในโรงเรียนตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยผ่านการอบรมหลักสูตรที่ กรมการศาสนาและกระทรวงวัฒนธรรมกำหนดในที่นี้หมายถึง พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุโขทัย เขต 1

5. โรงเรียน หมายถึง สถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุโขทัย เขต 1

6. ครู หมายถึง ผู้ที่จัดการเรียนการสอนอยู่ในสถานศึกษา ที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาสุโขทัย เขต 1

7. นักเรียน หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษา ที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาสุโขทัย เขต 1

8. เขตพื้นที่การศึกษา หมายถึง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุโขทัย เขต 1